

Instytut Pamięci Narodowej - Kielce

<https://kielce.ipn.gov.pl/kiel/aktualnosci/195186,Gala-XII-edycji-nagrody-Swiadek-Historii-dla-wojewodztw-malopolskiego-i-swietokrzyskiego.html>
09.05.2024, 16:28

Gala XII edycji nagrody Świadek Historii dla województw małopolskiego i świętokrzyskiego - Kielce, 18 grudnia 2023

W poniedziałek 18 grudnia 2023 roku w Filharmonii Świętokrzyskiej w Kielcach odbyła się gala XII edycji nagrody honorowej Świadek Historii. Wyróżnionych zostało czterech laureatów indywidualnych i dwóch instytucjonalnych.

Nagroda Świadek Historii wręczana jest osobom szczególnie zasłużonym dla upamiętniania historii narodu polskiego w regionie oraz wspierającym pion edukacyjny IPN w dziele edukacji historycznej. Przyznaje ją Kapituła, której przewodniczy prezes IPN. Laureatem może zostać osoba fizyczna, instytucja, stowarzyszenie lub organizacja, jak również osoba nie będąca obywatelem polskim. Nagrodę można przyznać pośmiertnie.

- Jesteście Państwo ludźmi, którzy mają odwagę nosić
brzemień odpowiedzialności i przemawiać w imieniu tych,
których już nie ma. Stać się głosem świata, który minął.
Upominać się o bohaterów, których zamordowano, a którzy
mieli nam tak wiele do przekazania. Mieli zostać „wycięci” z
narodowej wspólnoty pamięci, ale Wy upominacie się o nich,
za co Wam - drodzy Państwo - serdecznie dziękuję. (...)
Stajecie się dzisiaj dla współczesnych Polaków głosem
prawdy o polskiej historii - mówił do nagrodzonych prezes
IPN dr Karol Nawrocki.

W gali wzięli udział także dr Mateusz Szpytma, zastępca prezesa IPN oraz dr hab. Filip Musiał, dyrektor Oddziału IPN w Krakowie. Wydarzenie poprowadził naczelnik Delegatury IPN w Kielcach dr. Robert Piwko. Wśród zaproszonych gości znalazł się także Jan Józef Kasprzyk, szef Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych czy Bogdan

Wenta, prezydent Kielc.

Po uroczystym wręczeniu nagrody odbył się występ uczniów z Zespołu Państwowych Szkół Muzycznych im. Ludomira Różyckiego w Kielcach.

Laureaci XII nagrody Świadek Historii

Mariusz Kowalski

Urodzony 20 sierpnia 1968 r. w Kielcach. Wykształcenie historyczne i ekonomiczne, pasjonat i badacz historii i tradycji oręża polskiego. Od 1975 r. członek potem instruktor ZHP. Od 1982 r. drużynowy pierwszej w Polsce drużyny harcerskiej, która przyjęła imię 13 Pułku Ułanów Wileńskich, przewodniczący Komisji Rewizyjnej Chorągwi Kieleckiej ZHP, kapral 6 BDS z Krakowa, obecnie plutonowy 10 Świętokrzyskiej Brygady OT im. mjr. Kaszyńskiego ps. „Nurt”, instruktor wyszkolenia, dowódca sekcji lekkiej piechoty. Członek Związku Polskich Spadochroniarzy o/Kielce, Związku Żołnierzy Wojska Polskiego. Aktywnie współpracuje z Centrum Przygotowań do Misji Zagranicznych w Kielcach. Posiada stopień chorążego Kawalerii Ochotniczej.

Pełni obowiązki wiceprezesa Fundacji i szefa Kieleckiego Ochotniczego Szwadronu Kawalerii im. 13 Pułku Ułanów Wileńskich. Z jego inicjatywy w Kielcach wmurowano dwie tablice pamiątkowe – pierwszej potyczki ułanów na szlaku do niepodległej „siódemki Beliny-Prażmowskiego” z pododdziałami carskich kozaków w Kielcach 12 sierpnia 1914 r. oraz 100-lecia powstania 13 Pułku Ułanów Wileńskich.

Jest inicjatorem i współautorem corocznego projektu skierowanego do uczniów szkół z Kielc i woj. świętokrzyskiego (realizowany od 18 lat) promującego postawy patriotyczne i proobronne, prezentującego historie WP, zasady ochrony symboli narodowych, honoru i godności mundury wojskowego.

Jest społecznym uczestnikiem kwest na ratowanie zabytków kieleckich cmentarzy, autorem scenariuszy widowisk historycznych, bierze udział w organizacji pokazów i inscenizacji rocznicowych, opracowuje materiały do gazety okolicznościowej „Kuryer Kielecki”, publikuje artykuły o tematyce historycznej, wojskowej, proobronnej w czasopiśmie „Nowy Przegląd Kawaleryjski”, „Szabla i Koń”, „Głos Weterana i Rezerwisty”, wileński kwartalnik dla Polaków „Nasz czas”, „Goniec Kresowy” oraz „Polska Zbrojna”. Posiada liczne odznaczenia.

Paweł Kurtyka

Urodzony 4 grudnia 1989 r. w Krakowie. Założyciel Stowarzyszenia Studentów dla Rzeczypospolitej w 2010 r. (największe projekty: „Raport z oblężonego miasta”, „Namioty Wyklętych”). Uczestnik strajku głodowego działaczy opozycji antykomunistycznej w obronie nauki historii w polskich szkołach średnich (2012 r.)

Założyciel Fundacji im. Janusza Kurtyki, której zadaniem jest promocja Rzeczypospolitej Polski w kraju i za granicą. W ramach pracy kieruje programami:

- Biblioteka im. Janusza Kurtyki (kilkanaście tysięcy tytułów z zakresu mediewistyki, historii najnowszej, historii historiografii, kultury i sztuki), stale powiększana, która przyciąga wielu badaczy i pasjonatów historii

- zainicjowanie wraz z Uniwersytetem Kardynała Stefana Wyszyńskiego Studium Podyplomowego „Dyplomacja publiczna w obszarze polityki pamięci dla absolwentów szkół wyższych)
- rozpoczęcie organizacji Rajdów Śladami Bohaterów, których celem jest upowszechnianie wiedzy o ludziach walczących o wolność i niepodległość Polski w XX w. Najważniejszym wydarzeniem cyklicznym z tego obszaru jest Rajd Śladami Żołnierzy Wyklętych
- projekt Nowy Format Historii – stworzenie Escape Roomu, gry edukacyjnej osadzonej w najnowszej historii Polski. To także kawiarnia oraz sklep Fundacji i strona internetowa z informacjami i ciekawostkami historycznymi
- projekt „Ziarna historii”, którego celem jest popularyzowanie polskiej historii wśród Polonii oraz Amerykanów, a także stworzenie sieci organizacji polonijnych, których celem mają być systematyczne działania na rzecz budowania dobrego wizerunku Rzeczypospolitej za granicą
- pomysł „Przeszłość/Przyszłość”, w którym kluczowym elementem jest konkurs o nagrody „Przeszłość/Przyszłość”. Ma on na celu dokonanie przeglądu oraz nagrodzenie i promocję najlepszych inicjatyw związanych z upowszechnianiem polskiej historii. Kategorie: „Upamiętnienie w terenie”, „Dyplomacja publiczna i troska o dobre imię Polski za granicą”, „Strażnicy Książ”, „Innowacyjne formy edukacji historycznej”, „Polonica i Polacy za granicą”.

Andrzej Róg

Urodzony 15 kwietnia 1968 r. w Krakowie. Andrzej Róg w czasie studiów należał do NZS, w czasie stanu wojennego działał, kolportował podziemną prasę i ulotki, które otrzymywał od bezpośredniego przełożonego o pseudonimie „Teoretyk”. Brał udział w studenckim strajku okupacyjnym w Collegium Novum w lutym 1981 r., w sekcji aprowizacji dostarczającej żywność dla strajkujących. Aktor, autor, reżyser i wokalista, twórca spektakli, wielki patriota, który działalnością artystyczną ocala od zapomnienia i podtrzymuje narodowe tradycje. Odznaczony Brązowym Medalem „Zasłużony Kulturze – Gloria Artis” oraz odznaką „Honoris Gratia”.

Wśród dokonań artystycznych można wyróżnić:

- koncerty „Siła Miłości” (cyklicznie od 2012 r) dedykowane pamięci więźniarek-bohateerek z niemieckiego obozu koncentracyjnego dla kobiet Ravensbruck i ich twórczości poetyckiej, w których wzięły udział same były Więźniarki dając świadectwa. Koncerty odbyły się z Krakowie, Warszawie, Lublinie, Zakopanem z udziałem licznej publiczności, w tym młodzieży.
- album „Siła Miłości” w języku polskim, angielskim i niemieckim
- słuchowisko radiowe na podstawie Nocy Wigilijnej – obrazu symbolicznego napisanego przez Zofię Pociłowską w KL Ravensbruck

Krzysztof Witkowski

Urodzony 18 marca 1956 w Kielcach. Jest znanym kieleckim społecznikiem zaangażowanym w krzewienie wiedzy o żołnierzach Wojska Polskiego okresu międzywojennego oraz czasu okupacji niemieckiej i sowieckiego zniewolenia. Jest wnukiem

legionisty st. sierż. Jana Witkowskiego, żołnierza 4 PP LP i 4 PP Leg., weterana bitwy pod Jastkowem.

Od blisko 30 lat prywatnie działa na rzecz podtrzymywania pamięci o miejscach w Kielcach i okolicy, z którymi wiążą się szczególne historie. Prowadzi archiwum, dokumentując i utrwalając świadków historii – uczestników wydarzeń z czasów okupacji. Od lat propaguje wiedzę nt. bohaterów zamachu na szefa siatki konfidentów kieleckiego gestapo – Franza Wittka. Organizował we współpracy z Wydziałem Historii UJK w Kielcach oraz IPN i Światowym Związkiem Żołnierzy AK konferencję poświęconą tamtemu wydarzeniu. Angażuje się w uroczystości rocznicowe.

Od kilku lat prowadzi Stowarzyszenie Pamięci Narodowej Czwartak w Kielcach, zrzeszające osoby pamiętające okres okupacji niemieckiej sowieckiej, które jako świadkowie historii, kombatanci dzielą się swoją wiedzą z młodzieżą.

Kielczanom znany jest z akcji oznaczania okolicznościowymi plakietkami mogił bohaterów obu wojen światowych na kieleckich i regionalnych nekropoliach. Kilkaset plakietek. Z jego inicjatywy osadzeni w kieleckim areszcie śledczym co roku porządkują kieleckie cmentarze, a młodzież szkolna wykonuje wiązanki i dekoruje groby osób zasłużonych.

W ramach SPN Czwartak wystąpił w styczniu 2018 r. do prezydenta Kielc o upamiętnienie gen. Bolesława Roi w miejscu jego śmierci w KL Sachsenhausen. Jest współautorem koncepcji pomnika, w którego powstanie zaangażowali się liczni społecznicy, a IPN i miasto Kielce doprowadziły projekt do finału 1 maja 2022 r.

Centrum Dokumentacji Zsyłek, Wypędzeń i Przesiedleń Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie

Od 2011 r. zajmuje się profesjonalnym dokumentowaniem tzw. przymusowych migracji ludności polskiej, w tym zesłańców na Sybir. Jest to jednostka ogólnouczelniana o charakterze naukowo-dydaktycznym i badawczym. W jej skład wchodzi jednostka badawcza, archiwum, biblioteka i muzeum. W oparciu o zbiory Centrum powstaje także jednostka: Droga do Wolności – Muzeum im. gen. Władysława Andersa – muzeum w organizacji wraz z akademickim Parkiem Edukacyjnym „Drogi do Wolności”. Jednostka jest kierowana przez dr. hab. prof. UP Huberta Chudzio.

Do zadań Centrum należy w szczególności:

1. prowadzenie badań naukowych w zakresie tematyki przymusowych migracji,
2. wydawanie publikacji i materiałów naukowych związanych tematyką działalności Centrum,
3. kształcenie i rozpowszechnianie wiedzy o przymusowych migracjach, m.in. poprzez prowadzenie zajęć, kursów, szkoleń, staży i praktyk,
4. organizacja i prowadzenie jednostek wspomagających kształcenie, takich jak Archiwum Przymusowych Migracji i Muzeum Przymusowych Migracji,
5. utrwalanie wspomnień świadków historii,
6. gromadzenie relacji i dokumentów dotyczących przymusowych migracji oraz ich opracowywanie,
7. współpraca z jednostkami samorządu terytorialnego, instytucjami nauki i kultury, stowarzyszeniami, w tym ze Związkami Sybiraków i innymi stowarzyszeniami przymusowo

wysiedlonych,

8. działalność edukacyjno-promocyjna, m.in. wydawanie książek, filmów, organizacja wystaw i inne.

Krakowski Oddział Związku Sybiraków

Założony przez spontanicznie zgłaszających do Komitetu Założycielskiego. Pierwsze spotkanie odbyło się w Auli Wyższej Szkoły Pedagogicznej. Była to reaktywacja Związku Sybiraków powstałego w 1928 r. Członkami są zesłańcy Sybiru, deportowani z ziem wschodnich w lutym, kwietniu i czerwcu 1940 r. oraz czerwcu 1941 r. oraz Polacy, głównie AK-owcy wywiezieni na teren dawnego ZSRR w 1944-1956. w tamtym czasie Związek liczył około 2500 osób, a aktualnie ponad 200 osób – głównie dzieci wywiezione podczas II wojny światowej oraz potomkowie deportowanych Polaków w latach 1933-1936, powracający do Polski głównie z Ukrainy i Kazachstanu. Losy niektórych członków zostały wydane w 18 publikacjach „Tak było...Sybiracy”. Aktualności zamieszczane są w Informatorze Związku Sybiraków „Sybirak”. Krakowscy Sybiracy prowadzą prelekcje z dziećmi, młodzieżą, studentami i innymi środowiskami. Zorganizowane kilka wystaw. Oddział prowadzi stronę, która stanowi źródło wiedzy dla młodzieży przygotowującej się do olimpiad i konkursów. Ufundowane zostały również tablice pamiątkowe – w kościele oo. Kapucynów, w klasztorze Karmelitów Bosych w Czernej i na pl. ks. A. Studzińskiego w Krakowie. Przedstawiciele Związku uczestniczą czynnie ze swoim sztandarem w patriotycznych uroczystościach na terenie Krakowa.